

60 ways the UN makes a difference

DPI-09838-October 2005-10M

Finnish

UNRIC Brussels

YK:N 60
TAPAA MUUTTAA
MAAILMAA

Yhdistyneiden kansakuntien 60-vuotisjuhla on hyvä tilaisuus pohtia, mitä hyvää järjestö on tehnyt pitkän historiansa aikana. YK on ollut tärkeässä osassa 1900-luvun jälkipuoliskon ja 2000-luvun alun kehityskulussa: se on torjunut sotia, pidentänyt elinikää, auttanut ihmisiä epätoivoisissa olosuhteissa, suojellut planeetan luonnonvaroja ja edistänyt ihmisoikeuksien universaalia tunnustamista. YK tekee työtään ketään syrjimättömän globalisaation tukemiseksi ja tuodakseen lähemmäksi sen hetken, kun köyhyys ei enää ole väistämätön tosiasia.

Kuusikymmentävuotisjuhla muistuttaa meitä siitä, että maailma on hyvin erilainen kuin YK:ta perustettaessa. YK:n tulee vastata uuden aikakauden tuomiin haasteisiin. Sadoilla miljoonilla ihmisillä ei ole suojaa nälänhätää, sairauksia ja ympäristön tuhoutumista vastaan, vaikka maailmalla olisi keinot pelastaa heidät. Uudistuneen YK:n pitää pyrkiä muuttamaan tämä tosiasia ja työskennellä useiden yhteistyötahojen kanssa, jotta sen perustajien jalot ajatukset voitaisiin toteuttaa.

Kofi Annan,
24.10.2005

Yhdistyneet kansakunnat perustettiin tuhoisan sodan jälkimainingeissa kansainvälisten suhteiden vakauttamiseksi ja pohjan luomiseksi kestäväälle rauhalle.

Ydinsodan uhan ja loputtomien alueellisten konfliktien takia rauhanturvaamisesta on tullut YK:n ensisijainen tehtävä, ja sinikypäraisten rauhanturvaajien toiminta on yksi YK:n näkyvimmistä toimista.

Mutta YK on paljon enemmän kuin rauhanturvaaja ja foorumi konfliktien ratkaisemiseksi. Usein piilossa julkiselta katseelta YK ja sen alaisuuteen kuuluvat järjestöt tekevät laaja-alaista työtään ihmisten elämän parantamiseksi eri puolilla maailmaa.

Kehitysyhteistyö ja lapsikuolleisuuden vähentäminen. Ympäristönsuojelu. Ihmisoikeudet. Lääketieteellinen tutkimus. Köyhyyden vähentäminen. Talouskehitys. Kalastus ja maatalouden kehitys. Koulutus. Naisten oikeuksien edistäminen. Hätä- ja katastrofiapu. Ilma- ja merimatkailu. Atomien energian rauhanomainen käyttö. Työ ja työntekijöiden oikeudet. Lista on pitkä. Nämä ovat esimerkkejä siitä, mitä YK ja sen alaiset elimet ovat saavuttaneet sen jälkeen kun järjestö perustettiin vuonna 1945.

1 KEHITYSYHTEISTYÖ

YK on omistanut huomionsa ja resurssinsa ihmisten elintason, taitojen ja potentiaalin kehittämiseksi kaikkialla maailmassa. YK-järjestelmä käyttää vuosittain kehitysyhteistyöhön jopa kymmenen miljardia dollaria, mikä ei sisällä kansainvälisten rahoituslaitosten panosta. Esimerkiksi YK:n kehitysjärjestö UNDP, jolla on henkilökuntaa 166 maassa, johtaa YK:n työtä äärimmäisen köyhyyden poistamiseksi ja hyvän hallinnon edistämiseksi kehitysmaissa. UNICEF tekee työtään 157 maassa ja käyttää yli 1,2 miljardia dollaria vuodessa pääasiassa lasten suojeluun, rokotukseen, HIV- ja AIDS-työhön ja tyttöjen koulutukseen. YK:n kauppa- ja kehitysjärjestö UNCTAD auttaa YK:n jäsenmaita käyttämään hyväkseen kauppamahdollisuuksia kehitystarkoituksiin. Maailmanpankki myöntää kehitysmaille yhteensä 18 – 20 miljardia dollaria lainoja vuodessa. Maailmanpankki on tukenut yli 9 500 kehitysprojektia vuodesta 1947 lähtien. Lähes kaikki kehitysapurahat saadaan lahjoituksina jäsenvaltioilta.

2 DEMOKRATIAN EDISTÄMINEN

YK on auttanut edistämään ja vahvistamaan demokraattisia instituutioita ja käytäntöjä eri puolilla maailmaa. Se on tukenut ihmisten osallistumista vapaisiin ja rehellisiin vaaleihin eri maissa, kuten Kambodzassa, Namibiassa, El Salvadorissa, Eritreassa, Mosambikissa, Nicaraguassa, Etelä-Afrikassa, Kosovossa ja Itä-Timorissa. YK on avustanut ja neuvonut maita vaalien aikana ja valvonut tuloksia yli 90 maassa maan historian kriittisinä hetkinä esimerkiksi Afganistanissa, Irakissa ja Burundissa.

3 IHMISOIKEUKSIEN EDISTÄMINEN

YK:n yleiskokous hyväksyi ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen vuonna 1948. Siitä lähtien YK on auttanut maita solmimaan kymmeniä kattavia sopimuksia, jotka koskevat poliittisia, yhteiskunnallisia, taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurillisia oikeuksia. Yksittäisiä valituksia tutkimalla YK:n ihmisoikeuselimet ovat keskittäneet maailman huomion kidutukseen, katoamistapauksiin ja mielivaltaisiin pidätyksiin. Ne ovat saaneet aikaan kansainvälisen paineen, jonka myötä valtioiden on täytynyt alkaa parantaa ihmisoikeustilannettaan.

4 RAUHAN JA TURVALLISUUDEN YLLÄPITÄMINEN

Vuoteen 2005 mennessä YK:lla on ollut yhteensä 60 rauhanturva- ja valvontaoperaatiota maailman kriisialueilla. Rauhanturvaoperaatioiden avulla YK on onnistunut rauhoittamaan alueen tilannetta niin paljon, että neuvotteluprosessi on voinut jatkua. Samalla on säästetty miljoonia ihmishenkiä. Tällä hetkellä YK:n rauhanturvaoperaatioita on käynnissä 16.

5 RAUHAN LUOMINEN

Vuodesta 1945 lähtien YK on auttanut yli 170 alueellisen konfliktin päättäneen rauhansopimuksen neuvottelemisessa. Esimerkkeinä ovat Iranin ja Irakin sota, avustaminen neuvostojoukkojen vetäytymisessä Afganistanista sekä El Salvadorin ja Guatemalan sisällissotien päättäminen. YK on käyttänyt myös hiljaista diplomatiaa uhkaavien sotien estämiseksi.

6 YMPÄRISTÖNSUOJELU

YK tekee työtä maailmanlaajuisten ympäristöongelmien ratkaisemiseksi. Koska järjestö on kansainvälinen foorumi yhteisymmärryksen rakentamiseksi ja sopimusten neuvottelemiseksi, YK käsittelee maailmanlaajuisia ongelmia, kuten ilmastonmuutosta, otsonikerroksen ohenemista, ongelmajätteitä, metsien ja lajien häviämistä sekä ilman ja veden saastumista. Jos näitä kysymyksiä ei käsitellä, markkinat ja talouselämä eivät ole kestäviä pitkällä tähtäimellä, ja ympäristötuhot vahingoittavat "luonnollista pääomaa", johon kasvu ja ihmiskunnan eloonjääminen perustuvat.

7 YDINASEIDEN LEVIÄMISEN ESTÄMINEN

Kansainvälisen atomienergiajärjestön IAEA:n kautta YK on auttanut varmistamaan, että ydinteknologiaa käytävillä mailla ei ole salaista ydinaseohjelmaa. IAEA valvoo satoja ydinlaitoksia 70 maassa. Tähän mennessä 152 valtiota on hyväksynyt 237 valvontasopimusta.

8 ITSEMÄÄRÄÄMISOIKEUDEN JA ITSENÄISYYDEN TUKEMINEN

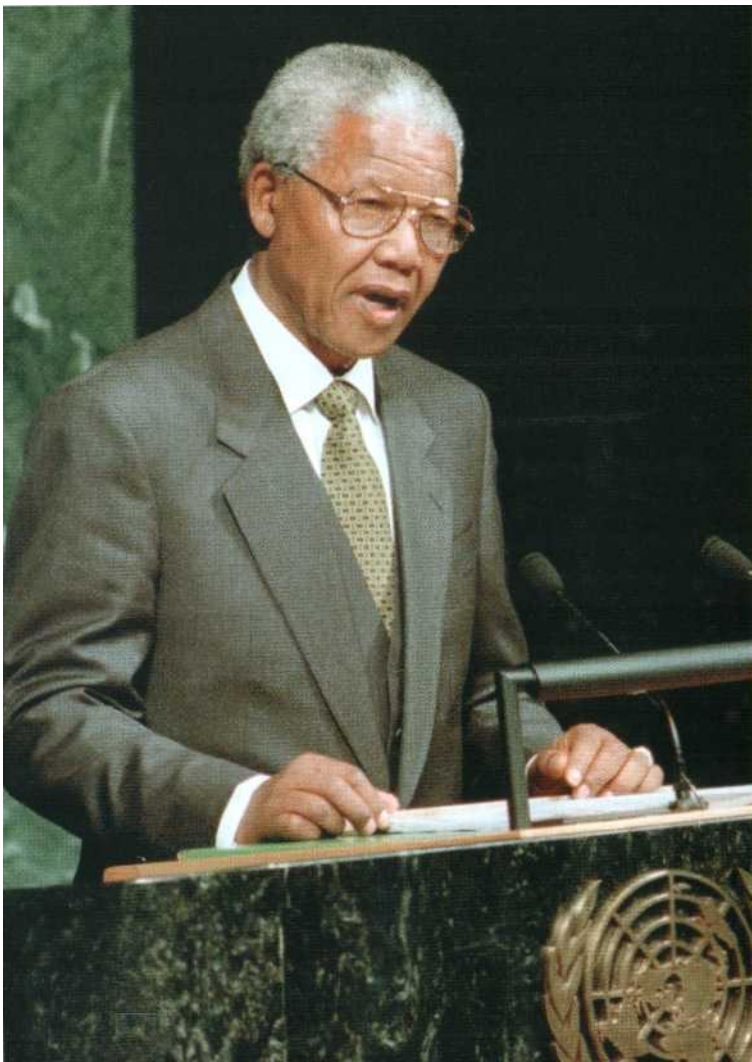
Kun YK perustettiin vuonna 1945, lähes kolmasosa maapallon väestöstä eli 750 miljoonaa ihmistä asui ei-itsehallinnollisilla alueilla, jotka olivat riippuvaisia siirtomaavaltioista. YK oli keskeisessä roolissa yli 80:n nyt täysivaltaisen valtion itsenäistymisprosessissa.

9 SOTARIKOLLISTEN SYTTÄMINEN

Entisen Jugoslavian ja Ruandan tapausten myötä perustetut YK:n tuomioistuimet ovat tuominneet sotarikollisia, kehittäneet kansanmurhia ja ihmisoikeuksia koskevaa oikeuskäytäntöä ja toteuttaneet oikeustoimia, joilla on ollut suuri merkitys sodasta toipuville kansoille.

10 ROTUEROTTELUN LOPETTAMINEN ETELÄ-AFRIKASSA

YK on ollut merkittävä tekijä rotuerottelujärjestelmän kaatamisessa Etelä-Afrikassa. Sen toimenpiteet vaihtelivat asevientikiellosta rotuerottelun urheilutapahtumissa kieltävän sopimuksen laatimiseen. Kaikki eteläafrikkalaiset saattoivat osallistua tasapuolisesti vuoden 1994 vaaleihin, joiden myötä Etelä-Afrikkaan muodostettiin monirotuinen hallitus.

"OLEMME TÄÄLLÄ TÄNÄÄN OSOITTAMASSA KUNNIOITUKSEMME YHDISTYNEILLE KANSAKUNNILLE JA SEN JÄSENVALTIOILLE YHDESSÄ JA ERIKSEEN SEN TÄHDEN, ETTÄ NE OVAT YHDISTÄNEET VOIMANSA KANSAMME KANSSA YHTEISESSÄ TAISTELUSSA, JONKA ANSIOSTA MEIDÄT ON VAPAUTETTU JA RASISMIN RAJA TYÖNNETTY KAUEMMAS."

—PRESIDENTTI NELSON MANDELA YK:n yleiskokouksessa vuonna 1994, samana vuonna kun Etelä-Afrikassa pidettiin ensimmäiset vapaat monirotuiset vaalit.

11 KANSAINVÄLISEN OIKEUDEN VAHVISTAMINEN

YK:n ponnistelujen ansiosta on laadittu yli 500 multilateraalista sopimusta, jotka koskevat ihmisoikeuksia, terrorismia, kansainvälistä rikollisuutta, pakolaisia, aseistariisuntaa, hyödykkeitä ja valtameriä.

12 HUMANITAARISEN AVUN ANTAMINEN PAKOLAISILLE

Vuodesta 1951 lähtien YK:n pakolaisasiain päävaltuutettu sekä muut toimistot ovat auttaneet 50:tä miljoonaa sotaa, nälkää tai vainoa pakenevaa pakolaista. Järjestö pyrkii löytämään kestäviä ja pitkän tähtäimen ratkaisuja auttamalla pakolaisia palaamaan kotimaahansa olosuhteiden salliessa, integroitumaan turvapaikan myöntäneisiin maihin tai asettumaan kolmansiin maihin. Yli 19 miljoonaa pakolaista, turvapaikanhakijaa ja maan sisäistä pakolaista – useimmat heistä naisia ja lapsia – saavat ruokaa, yösijan, lääkeapua, koulutusta ja paluuvavustusta YK:lta.

13 MAASEUTUALUEIDEN KÖYHYHDEN VÄHENTÄMINEN KEHITYSMAISSA

Kansainvälinen maatalouden kehittämisrahasto IFAD on kehittänyt usein hyvin pieniin summiin perustuvan lainajärjestelmän, jonka avulla maaseudulla asuvat varattomat voivat voittaa köyhyyden. IFAD aloitti toimintansa vuonna 1978. Sen jälkeen IFAD on sijoittanut yli 8,5 miljardia dollaria 676 projektiin ja ohjelmaan, joista yli 250 miljoonaa ihmistä on hyötynyt. IFAD saa kaikki varansa eri maiden vapaaehtoisista lahjoituksista.

14 PALESTIINALAISTEN PAKOLAISTEN AUTTAMINEN

Maailmanlaajuinen yhteisö ponnistelee kovasti kestävän rauhahan luomiseksi israelilaisten ja palestiinalaisten välille. YK:n Lähi-idässä olevien palestiinalaispakolaisten avustus- ja työelin UNRWA on auttanut neljää palestiinalaispakolaisten sukupolvea tarjoamalla heille koulutusta, terveydenhuoltoa, sosiaalipalveluita, pienluottoja ja hätäapua. Tähän mennessä UNRWA on rekisteröinyt yli neljä miljoonaa pakolaista Lähi-idässä.

15 AFRIKAN KEHITYKSEEN KESKITTÄMINEN

Afrikka on edelleen tärkeällä sijalla YK:n toiminnassa. Vuonna 1986 YK järjesti erityisistunnon kerätäkseen kansainvälistä tukea Afrikan talouden elpymiselle ja kehitykselle. Vuonna 2001 Afrikan maiden johtajat hyväksyivät manteen oman NPAD-suunnitelman (New Partnership for Africa's Development), jota yleiskokous asettui tukemaan vuonna 2002 pääkanavana kansainvälisen tuen ohjaamiseksi Afrikkaan. Manner saa suurimman osuuden eli 33% YK:n kehitysvaroista ja kaikilla YK-järjestöillä on erityisohjelmansa Afrikan auttamiseksi.

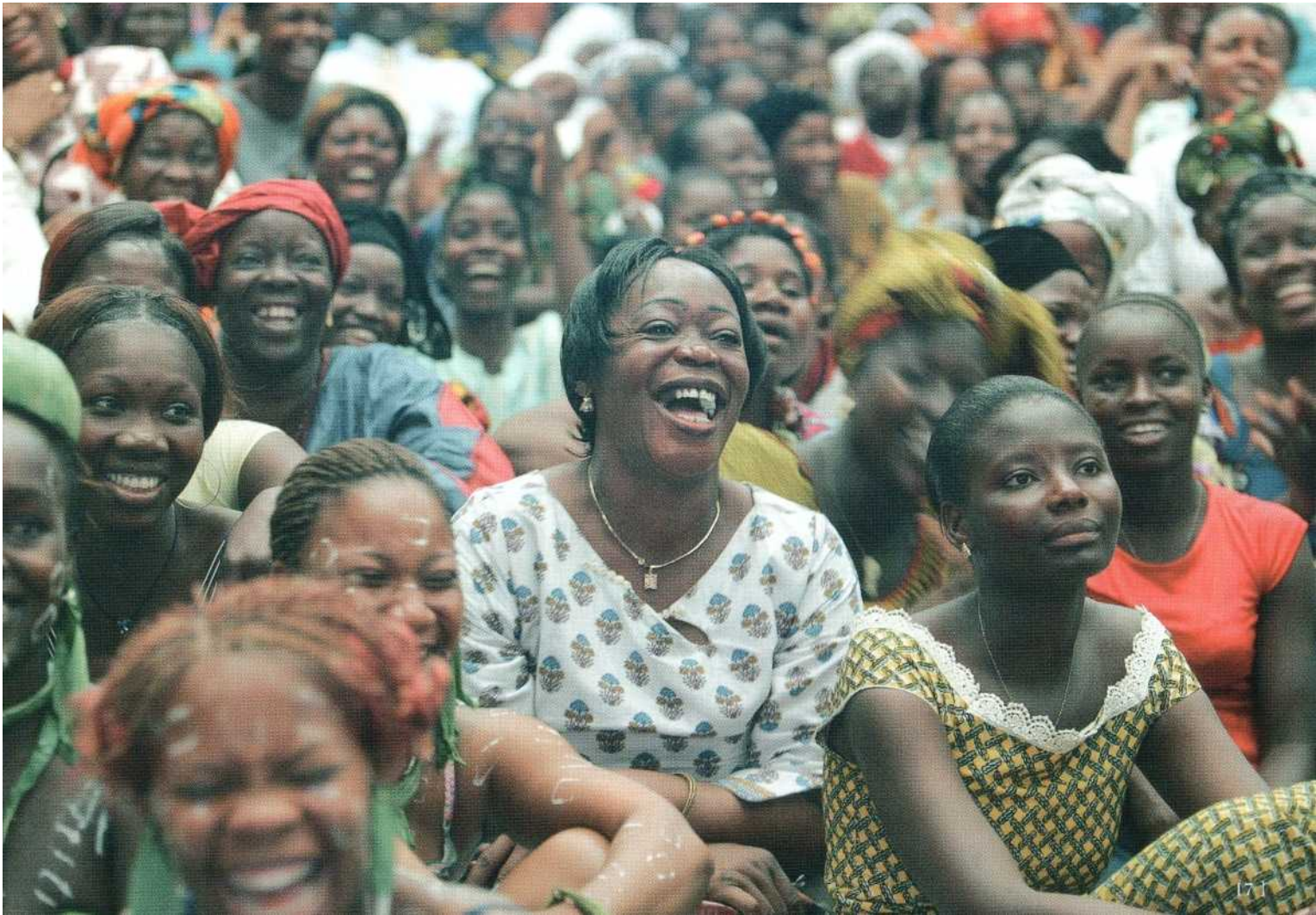
16 NAISTEN HYVINVOINNIN EDISTÄMINEN

YK on auttanut edistämään naisten tasa-arvoa ja hyvinvointia. YK:n naisten kehitysrahasto UNIFEM ja kansainvälinen tutkimus- ja koulutusinstituutti naisten aseman edistämiseksi INSTRAW ovat parantaneet naisten elämänlaatua ja edistäneet naisten oikeuksia yli sadassa maassa. INSTRAW tekee tutkimusta ja koulutustyötä. UNIFEM tukee projekteja, jotka taistelevat naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, HIV:iä ja AIDS:ia vastaan tai parantavat naisten taloudellista vakautta esimerkiksi tukemalla heidän työllistymistään tai maanomistus- tai perintöoikeuttaan. Kaikkien YK-järjestöjen tulee huomioida naisten tarpeet.

17 NAISTEN OIKEUKSIEN EDISTÄMINEN

YK:n pitkäaikainen tavoite on ollut parantaa naisten elämää ja mahdollisuuksia hallita elämänsä. Vuonna 1975 YK järjesti ensimmäisen naisten maailmankonferenssin Meksikossa. Meksikon konferenssin ja muiden YK:n naisten vuosikymmenen aikana järjestettyjen konferenssien myötä on laadittu agenda naisten oikeuksien edistämiseksi. 180 maata on ratifioinut vuoden 1979 kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskevan yleissopimuksen, joka on auttanut edistämään naisten oikeuksia kaikkialla maailmassa.

18 PUHTAAN JUOMAVEDEN HANKKIMINEN

YK:n ensimmäisen veden vuosikymmenen (1981-1990) aikana yli miljardille ihmiselle voitiin turvata puhtaan juomaveden saanti ensimmäistä kertaa heidän elämässään. Lisäksi 1,1 miljardille ihmiselle taattiin juomaveden saanti vuosina 1990-2002. Vuoden 2003 kansainvälinen makean veden vuosi lisäsi ihmisten tietoisuutta siitä, kuinka tärkeää on suojella tätä arvokasta luonnonvaraa. Toisen kansainvälisen veden vuosikymmenen (2005-2015) tavoitteena on vähentää ilman puhdasta juomavettä olevien ihmisten lukumäärä puoleen nykyisestä.

19 POLION HÄVITTÄMINEN

Global Polio Eradication Initiative -hankkeen avulla poliomyeliitti on hävitetty kaikista muista paitsi kuudesta maasta: Afganistanista, Egyptistä, Intiasta, Nigeristä, Nigeriasta ja Pakistanista. Hanke on suurin kansainvälinen terveysprojekti tähän mennessä. Maailman terveysjärjestön WHO:n, UNICEF'in, Rotary Internationalin ja US Centers for Disease Control and Preventionin aloitteen ansiosta lähes viisi miljoonaa lasta, jotka muutoin olisi polion halvaannuttamia, voi nyt kävellä. Sairaus, joka ennen halvaannutti lapsia 125 maassa eri puolilla maailmaa, on nyt lähes täysin hävitetty.

20 HIV- JA AIDS - ONGELMAAN VASTAAMINEN

UNAIDS koordinoi maailmanlaajuisia toimenpiteitä lähes 40 miljoonan ihmiseen elämään vaikuttavaa epidemiaa vastaan. UNAIDS toimii yli 130 maassa ja tarjoaa HIV:in ennaltaehkäisy- ja hoitopalveluita. Se pyrkii vähentämään yksilöiden ja yhteisöjen sairastumisalttiutta sekä lieventämään epidemian vaikutuksia. UNAIDS:issa yhdistyy kymmenen YK-järjestön asiantuntemus.

21 ISOROKON HÄVITTÄMINEN

Maailman terveysjärjestö WHO:n kolme toista vuotta kestäneet ponnistelut johtivat isorokon täydelliseen hävittämiseen planeetalta vuonna 1980. Isorokon häviäminen on säästänyt vuodessa arviolta miljardi dollaria rokotus- ja valvontakustannuksia. Summa on lähes kolme kertaa yhtä suuri kuin itse sairauden hävittämiseen käytetty summa.

22 LOISISTA JOHTUVIEN SAIRAUKSIEN TORJUMINEN

WHO:n ohjelma 11:ssä Länsi-Afrikan maassa on käytännössä poistanut jokisoikeuden (onchocerciasis) ja estänyt 11 miljoonan lapsen sokeutumisen sekä vapauttanut 25 miljoonaa hehtaaria hedelmällistä maata viljeltäväksi. YK-toimistojen työskentely Pohjois-Afrikassa on johtanut ihmisten ja eläinten elimistössä loisivan screwworm-madon poistamiseen. Muut ohjelmat ovat pelastaneet ihmisiä loiseläimiltä ja muilta trooppisilta sairauksilta.

23 EPIDEMIOIDEN PYSÄYTTÄMINEN

WHO auttoi pysäyttämään SARS:in leviämisen ennen kuin se ehti tappa kymmeniä tuhansia ihmisiä. Lähes kaikki maat, joissa tavattiin SARS:ia, onnistuivat pitämään sairastapausten määrän hyvin alhaisena muun muassa siksi että WHO asetti maailmanlaajuisen hälytystilan ja antoi sen mukaiset matkustusohjeet maaliskuussa 2003. WHO tutkii 200-250 sairauden puhkeamista joka vuosi. Keskimäärin 5-15 näistä tapauksista vaatii kansainvälistä reagoitinta.

24 MAAILMANLAAJUISEN ROKOTUSSUOJAN VAATIMINEN

Rokottaminen on pelastanut yli 20 miljoonaa henkeä viimeisten kahden vuosikymmenen aikana. UNICEF:in ja WHO:n työn ansiota rokotussuoja kuutta suurinta ennaltaehkäistävissä olevaa sairautta – poliota, jäykkäkouristusta, tuhkarokkoa, hinkuyskää, kurkkumätää ja tuberkuloosia – vastaan on noussut alle viidestä prosentista 1970-luvun alussa 76 prosenttiin tänä vuonna. Tuhkarokkokuolemat vähentyivät puoleen vuosien 1999 ja 2005 välillä. Jäykkäkouristusrokotus on pelastanut satoja tuhansia äitejä ja vastasyntyneitä. Yhteensä 104 kehitysmaata on päässyt sairaudesta kokonaan eroon.

25 LAPSIKUOLLEISUUDEN VÄHENTÄMINEN

1960-luvun alussa lähes joka viides lapsi kuoli ennen viisivuotissyntymäpäiväänsä. YK-järjestöt ovat antaneet ORT-terapiaa (oral rehydration therapy), vettä, sanitaatia, terveydenhuoltoa ja ravintoa kehitysmaissa. Näiden toimien ansiosta lapsikuolleisuus on laskenut yhteen lapseen kahdestatoista vuonna 2002. Tavoitteena on nyt vähentää alle viisivuotiaiden kuolleisuutta kahdella kolmasosalla vuodesta 1990 vuoteen 2015.

26 POHJAN LUOMINEN KAUPANKÄYNNILLE

YK tekee hyvää kaupankäynnille. Se on luonut ”pehmeän infrastruktuurin” maailmantalouden käyttöön neuvottelemalla maailmanlaajuisesti hyväksyttäviä teknisiä standardeja monella alalla, joihin kuuluvat esimerkiksi tilastotiede, kauppaoikeus, tullikäytännöt, tekijänoikeudet, merenkulku ja telekommunikaatio. YK on helpottanut talouden toimintaa ja vähentänyt siihen liittyviä kustannuksia. YK on myös luonut perustan kehittyvien talouksien sijoitustoiminnalle edistämällä poliittista vakautta ja hyvää hallinnointia, taistelemalla korruptiota vastaan ja tukemalla toimivia talouskäytäntöjä sekä kaupankäyntiä helpottavaa lainsäädäntöä.

27 KEHITYSMAIDEN TEOLLISUUDEN TUKEMINEN

YK:n teollistamisjärjestö UNIDO:n työn myötä YK on toiminut puhemiehenä teollisuusyhteistyön puolesta, edistänyt yrittäjyyttä, sijoitustoimintaa, teknologian siirtämistä, sekä kustannustehokasta ja kestävää teollisuuskehitystä. YK on auttanut jäsenvaltioitaan hallitsemaan globalisaatiota ja vähentämään köyhyyttä järjestelmällisesti.

28 KATASTROFIEN UHRIEN AUTTAMINEN

YK koordinoi ja mobilisoi avustusta luonnonkatastrofien ja muiden hätätilojen uhreille. YK tekee yhteistyötä Punaisen ristin/Punaisen puolikuun ja muiden merkittävien avustusjärjestöjen kanssa ja antaa humanitaarista apua. YK kerää vuosittain 2 miljardia dollaria hätäapua.

29 LUONNON- KATASTROFIEN VAIKUTUSTEN VÄHENTÄMINEN

Maailman ilmatieteellinen järjestö WMO on auttanut säästämään miljoonia ihmisiä luonnollisten ja ihmisten aiheuttamien katastrofien hirvittäviltä vaikutuksilta. WMO:n hälytysjärjestelmä, johon kuuluu tuhansia maanpintamonitoreita ja satelliitteja, on mahdollistanut säähän liittyvien onnettomuuksien ennustamisen entistä tarkemmin, tarjonnut tietoa öljyvahinkojen laajuudesta sekä kemiallisten aineiden ja ydinaineiden vuodoista ja ennustanut pitkäaikaisia kuivia kausia. WMO huomioi myös ruoka-avun tehokkaan jakamisen kuivuuden riivaamille alueille.

30 TSUNAMIN JÄLKEISEN AVUN TARJOAMINEN

24 tunnin kuluessa siitä, kun tsunami iski Intian valtameren 26. joulukuuta 2004, YK:n onnettomuuksien arviointiin ja avun koordinointiin erikoistuneet joukot oli jo lähetetty pahiten kärsineille alueille. YK ryhtyi toimiin ja hätäapuoperaation ensimmäisten kuuden kuukauden aikana: auttoi selviytyneitä, jakoi ruokaa yli 1,7 miljoonalle ihmiselle, tarjosi yösijan yli 1,1 miljoonalle kodittomaksi jääneelle, jakoi juomavettä yli miljoonalle ja rokotti yli 1,2 miljoonaa lasta tuhkarokkoa vastaan. Nopean ja tehokkaan humanitaarisen avun ansiosta ylimääräisiä henkiä ei menetetty ensimmäisen tuhopäivän jälkeen ja epidemioiden puhkeaminen pystyttiin välttämään.

31 OTSONIKERROKSEN SUOJELEMINEN

YK:n ympäristöohjelma UNEP ja WMO ovat olleet tärkeässä osassa otsonikerroksen vahingoittumisesta tiedottamisessa. Montrealin pöytäkirjan myötä maailman hallitukset ovat lopettaneet otsonikerrokselle vahingollisten kemikaalien käytön ja korvanneet ne turvallisemmilla vaihtoehdoilla. Näin pelastetaan miljoonia ihmisiä otsonikerroksen ohenemisesta johtuvan ultraviolettisäteilyn vaikutuksilta, kuten ihosyövältä.

32 ILMASTOMUUTOKSEN TARKASTELU

Maailmanlaajuinen ympäristörahasito GEF rahoittaa projekteja, jotka auttavat kehitysmaita ehkäisemään ilmastomuutosta. Vuonna 1991 perustettu GEF on suurin yksittäinen rahoituslähde koko maailman ympäristön hyväksi. Se tukee myös projekteja, jotka pyrkivät biodiversiteetin säilyttämiseen, otsonikerroksen suojelemiseen, maailman vesistöjen puhdistamiseen, maan pilaantumisen estämiseen ja myrkyllisten orgaanisten saasteiden vähentämiseen. Vuodesta 1991 lähtien GEF antanut 5,7 miljardia dollaria avustusta – mukaan lukien yli 6000 pientä määrärahaa kansalaisjärjestöille ja yhteisöille – ja kerännyt 18,8 miljardia dollaria yhteisrahoituksena muilta yhteistyökumppaneilta. GEF:in yhteistyökumppaneita ovat YK:n kehitysohjelma UNDP, YK:n ympäristöohjelma UNEP ja Maailmanpankki.

33 MAAMIINOJEN RAIVAUS

YK johtaa kansainvälistä miinanraivausta noin 30 maassa, kuten Afganistanissa, Angolassa, Bosnia-Herzegovinassa, Irakissa, Mosambikissa ja Sudanissa. Maamiinat tappavat ja vammauttavat tuhansia viattomia ihmisiä joka vuosi. YK tekee työtä suojellakseen ihmisiä miinoilta, tukeakseen uhrien omavaraisuutta ja auttaakseen maita tuhoamaan maamiinavarastonsa.

34 RUUAN JAKAMINEN SITÄ ENITEN TARVITSEVILLE

Maailman suurin avustusjärjestö maailman elintarvikeohjelma WFP tavoittaa vuosittain noin 90 miljoonaa nälkäistä 80 maassa mukaan lukien suuren osan maailman pakolaisista. Eniten nälänhädästä kärsivät naiset ja lapset, ja WFP:n ruoka-apu onkin suunniteltu vastaamaan heidän erityistarpeisiinsa. Kouluruokaprojektit tarjoavat ilmaisen lounaan tai noutoaterian yli 17 miljoonalle koululaiselle. Yksi ateria maksaa vain 19 Yhdysvaltain senttiä. WFP:n logistinen kapasiteetti ulottuu laajalle: ruokakuljetuksiin käytetään niin aaseja ja jakkeja kuin lentokoneitakin. Kuljetuksia valvotaan satelliittiverkostojen avulla. Viimeisten neljänkymmenen vuoden aikana WFP on antanut 78,3 miljoonaa tonnia ruoka-apua lähes 1,4 miljardille ihmiselle maailman köyhimmissä maissa. Tämä sijoitus on maksanut 33,5 miljardia dollaria.

35 TAISTELU NÄLÄNHÄTÄÄ VASTAAN

YK:n elintarvike ja maatalousjärjestö FAO johtaa maailmanlaajuisia pitkän aikavälin toimenpiteitä nälänhädän nujertamiseksi. FAO palvelee niin kehitys- kuin teollistuneitakin maita sekä toimii puolueettomana foorumina, jossa kaikki valtiot voivat neuvotella sopimuksista ja toimenpiteistä tasaveroisina. FAO auttaa kehitysmaita uudistamaan ja kehittämään maatalouttaan, metsätalouttaan ja kalastuselinkeinoaan sekä varmistamaan riittävän ravinnon saannin kaikille.

36 YLIKALASTUKSEN ESTÄMINEN

16% maailman kalakannasta on ylikalastettu ja 8% on vähentynyt merkittävästi tai toipuu kalakannan pienenemisestä. FAO valvoo kalataloutta ja antaa varoituksia ylikalastuksen haittojen ennaltaehkäisemiseksi. Ongelman ratkaisemiseksi FAO ja sen jäsenvaltiot ovat tuottaneet yhteistyössä vuonna 1995 hyväksytyn Code of Conduct for Responsible Fisheries -kalastussäännöston.

37 MYRKYLLISTEN KEMIKAALIEN KIELTÄMINEN

Tukholman yleissopimus hitaasti hajoavista orgaanisista yhdisteistä pyrkii poistamaan osan maailman vaarallisimmista kemikaaleista. Vuonna 2001 hyväksytty yleissopimus tähtää 12 sellaisen tuholaismyrkyin ja teollisuuskemikaalin poistamiseen, jotka voivat tappaa ihmisiä, vahingoittaa hermo- ja immuunijärjestelmää, aiheuttaa syöpää ja lisääntymiseen liittyviä häiriöitä sekä haitata lasten kehitystä. Muut YK:n yleissopimukset ja toimintasuunnitelmat keskittyvät muun muassa biodiversiteetin suojelemiseen, ilmastonmuutoksen hallintaan, uhanalaisten lajien suojelemiseen, aavikoitumisen estämiseen, alueellisten merien puhdistamiseen ja vaarallisten jätteiden rajan yli kuljettamisen estämiseen.

38 KULUTTAJIEN TERVEYDEN SUOJELEMINEN

Ruokaturvallisuuden varmistamiseksi FAO ja WHO ovat yhdessä jäsenvaltioiden kanssa laatineet standardit yli 200 elintarvikkeelle, turvallisuusmääräykset yli 3000 säilytysastialle sekä säännöt ruuan prosessoinnille, kuljetukselle ja varastoinnille. Tuoteselostestandardien avulla pyritään varmistamaan, ettei kuluttajaa johdeta harhaan.

39 TERRORISMIN VASTAINEN TAISTELU

YK on luonut juridiset raamit kansainvälisen terrorismin vastaiselle taistelulle. YK:n tuella on neuvoteltu 13 maailmanlaajuista juridista sopimusta, jotka koskevat muun muassa panttivankien ottamista, lentokonekaappauksia, pommi-iskuja, terrorismin rahoitusta ja viimeksi ydinterrorismia. Kesäkuuhun 2005 mennessä 63 maata oli ratifioinut ne kaikki. Uusi kattava terrorismin vastainen sopimus on valmis-teilla. YK:n terrorismin vastainen komitea CTC koordinoi terrorismin vastaista yhteistyötä ja valvoo, että maat pitävät syyskuun yhdennentoista jälkeen tekemänsä lupaukset. YK:n huumausaine- ja rikosasioiden toimisto UNODC ja muut YK:n toimistot ovat auttaneet yli sataa maata vahvistamaan kykyään taistella terrorismia vastaan.

40 LISÄÄNTYMISS- JA ÄITIEN TERVEYDEN EDISTÄMINEN

YK:n väestörahashto UNFPA on vapaaehtoisten perhesuunnitteluohjelmien avulla edistänyt yksilön oikeutta päättää itse, kuinka monta lasta hän haluaa ja missä vaiheessa elämäänsä. UNFPA on auttanut auttanut perheitä – etenkin naisia – tekemään tietoisia valintoja sekä hallitsemaan paremmin elämäänsä. Sen ansiosta kehitysmaiden naiset saavat vähemmän lapsia (1960-luvulla keskimäärin kuusi lasta naista kohden, nyt kolme) ja näin ollen maailman väestönkasvu on hidastunut. Kun UNFPA aloitti työnsä vuonna 1969, alle 20% pareista kuului perhesuunnittelun piiriin. Nykyisin vastaava luku on 61%. UNFPA ja sen lukuisat yhteistyökumppanit auttavat saamaan synnytyksiin koulutettuja kättilöitä ja hätäapua sekä perustamaan perhesuunnitteluohjelmia äitien kuolemien vähentämiseksi.

41 KANSAINVÄLISTEN ERIMIELISYYKSIEN RATKAISEMINEN JURIDISIN KEINOIN

Antamalla päätöksiä ja neuvoa-antavia lausuntoja kansainvälinen rikostuomioistuin ICC on auttanut ratkaisemaan kansainvälisiä erimielisyyksiä, jotka ovat koskeneet niin aluekysymyksiä, diplomaattisia suhteita, panttivankeja, turvapaikkoja kuin taloudellisia oikeuksiakin.

42 MAAILMANLAAJUISTEN KAUPPASUHTEIDEN PARANTAMINEN

YK:n kaupp- ja kehityskonferenssi UNCTAD on auttanut kehitysmaita neuvottelemaan kauppasopimuksia ja saamaan edullisia erityisehtoja vientituotteilleen. UNCTAD on neuvotellut kansainvälisiä kauppatavaraa koskevia sopimuksia, jotta voitaisiin varmistaa reilut hinnat kehitysmaiden tuotteille, kehittää kehitysmaiden kaupankäynnin rakennetta ja auttaa kehitysmaita muilla tavoin laajentamaan tuotantoaan sekä integroitumaan globaaliin talousjärjestelmään.

43 TALOUSREFORMIN TUKEMINEN

Maailmanpankki ja kansainvälinen valuuttarahasto IMF ovat auttaneet monia maita parantamaan talouden hallintaa, tarjonneet tilapäistä apua helpottaakseen maiden maksutasevaikeuksia sekä kouluttaneet valtion viranomaisia.

44 VAKAUDEN SÄILYTTÄMINEN MAAILMAN VALTAMERILLÄ

YK on johtanut kansainvälisiä toimenpiteitä luomalla merien käyttöä säätelevän yleissopimuksen. Lähes universaalisti hyväksytty vuoden 1982 merioikeusyleissopimus on ensimmäinen juridinen kehys, joka kattaa kaikki toimet merellä. Yleissopimuksessa on sovittu merirajojen määrittelyä koskevista säännöistä, kansallisesta merilainsäädännöstä, navigoinnista avomerellä, rannikko- ja muiden valtioiden oikeuksista ja velvollisuuksista, velvollisuudesta suojella ja säilyttää meriympäristöä, yhteistyöstä tieteellisen merentutkimuksen alalla sekä meressä elävien resurssien säilyttämisestä ja kestävästä hyödyntämisestä.

45 ILMA- JA MERIMATKAILUN KEHITTÄMINEN

YK:n järjestöt ovat määritelleet ilma- ja merimatkailua koskevat standardit. Kansainvälinen siviili-ilmailujärjestö ICAO on vaikuttanut siihen, että lentomatkustamisesta on tullut turvallisin matkustusmuoto. Vuonna 1947 yhdeksän miljoonaa henkilöä matkusti ilmaitse ja 590 henkeä kuoli lento-onnettomuuksissa, kun taas vuonna 2004 kuolonuhrien määrä oli 420 ja matkustajia yhteensä 3,3 miljardia. Myös kansainvälinen merenkulkujärjestö IMO on auttanut parantamaan merien turvallisuutta. Tilastojen mukaan laivaliikenne on tullut turvallisemmaksi ja ympäristöystävällisemmäksi. Laivaonnettomuudet, kuolemantapaukset, öljy-, ilman- ja jätevesisaasteet ovat vähentyneet samaan aikaan, kun meriteitse kuljetetun rahdin määrä on jatkuvasti noussut.

46 LAITTOMIEN HUUMEIDEN VOITTAMINEN

UNODC työskentelee laittomien huumeiden tarjonnan ja kysynnän vähentämiseksi sekä huumeiden käyttöön liittyvien sosiaalisten ja terveydelle haitallisten seurausten – kuten HIV:in ja AIDS:in leviämisen – vähentämiseksi. Sen työhön liittyy kiinteästi kolme huumeikaupan kontrollointia koskevaa YK:n yleissopimusta. UNODC avustaa lainvalvontajärjestöjä ja tukee yhteisöjen omia huumeiden käytön ennaltaehkäisyyn sekä hoitoon tähtääviä ohjelmia. UNODC on tukenut aloitteita, jotka ovat auttaneet köyhiä maanviljelijöitä vähentämään riippuvuuttaan laittomista viljelyksistä ja auttanut heitä siirtymään kohti laillista ja kestävästä keinoista elantonsa.

47 TAISTELU KANSAINVÄLISTÄ RIKOLLISUUTTA VASTAAN

UNODC tekee yhteistyötä valtioiden ja muiden järjestöjen kanssa taistellakseen kansainvälistä järjestäytynyttä rikollisuutta vastaan. Se vahvistaa rikosoikeutta ja antaa oikeusopillista ja teknistä apua korruption, rahanpesun, huumeikaupan, ihmiskaupan ja siirtolaisten salakuljetuksen vastaiseen työhön. UNODC on ollut keskeisessä osassa merkittävien kansainvälisten sopimusten kehittämisessä ja täytäntöönpanossa.

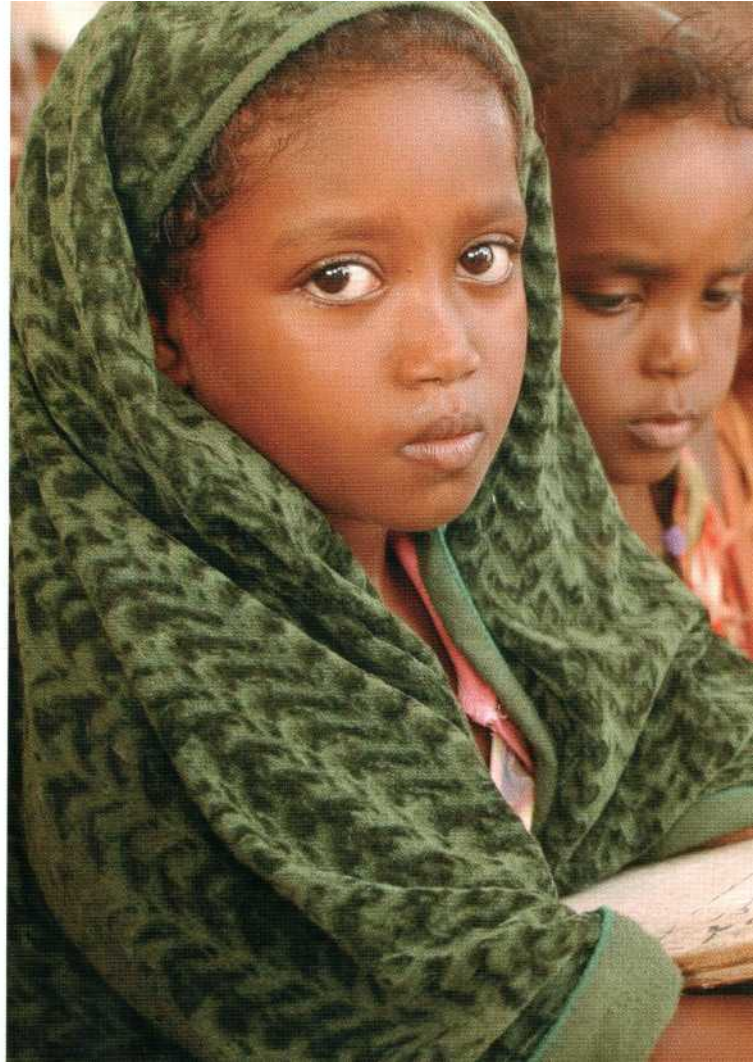
48 KUNNOLLISTEN TYÖOLOJEN EDISTÄMINEN

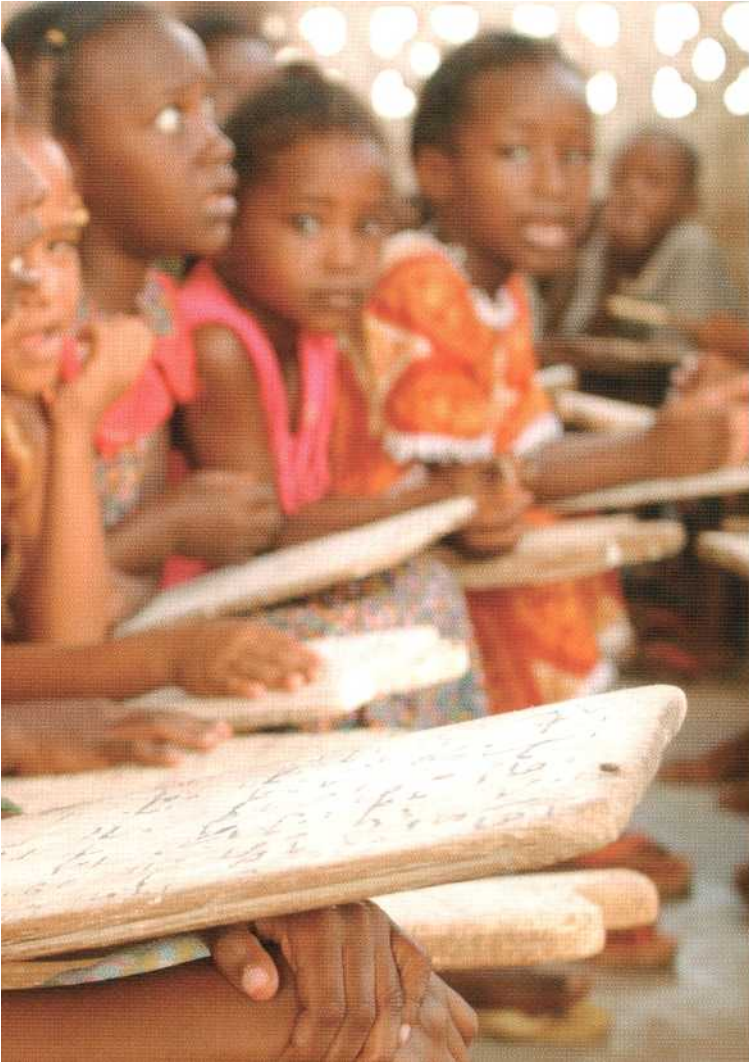
Kansainvälinen työjärjestö ILO on luonut työtä koskevia standardeja ja peruseriaatteita sekä -oikeuksia. Ne koskevat esimerkiksi järjestäytymisvapautta ja kollektiivista neuvotteluoikeutta, pakko- ja lapsityövoiman sekä työpaikkasyrjinnän poistamista. Työllistymisen tukeminen, kaikkien kansalaisten yhteiskunnallinen suojeleminen ja yhteiskunnallinen dialogi työnantajien, työntekijöiden järjestöjen ja hallitusten välillä kuuluvat ILO:n ydintehtäviin.

49 KOULUTUKSEN JA LUKUTAIDON PARANTAMINEN KEHITYSMAISSA

76% kehitysmaiden aikuisväestöstä osaa lukea ja kirjoittaa, ja 84% lapsista käy peruskoulua. Vuoteen 2015 mennessä tavoitteena on varmistaa, että kaikki lapset suorittavat peruskoulun loppuun. Koulutuksen ja naisten aseman edistämiseen tähtäävät ohjelmat auttoivat nostamaan naisten lukutaidon kehitysmaissa 36%:sta vuonna 1970 70%:in vuonna 2000. Nykyinen tavoite on varmistaa, että vuoteen 2015 mennessä kaikki tytöt voivat käydä ala- ja yläasteen loppuun.

50 MAAILMANLAAJUINEN TUKI LAPSILLE

El Salvadorista Libanoniin ja Sudanista entisen Jugoslavian alueelle UNICEF:in "rauhan käyttävät" ja "päivät jolloin aseet lasketaan väliaikaisesti" ovat olleet urauurtavia hankkeita, joiden avulla rokotteita ja muuta apua on voitu toimittaa niitä tarvitseville lapsille. YK:n lasten oikeuksien yleissopimuksesta on tullut laki 192 maassa. Vuoden 2002 YK:n lapsen oikeuksia koskevan erityisistunnon jälkeen 190 maan hallitukset sitoutuivat saavuttamaan tietyissä aikarajoissa tavoitteet, jotka koskevat terveyttä, koulutusta, suojaa hyväksikäytöltä ja väkivallalta sekä taistelua HIV:iä ja AIDS:ia vastaan.

51 HISTORIAALLISESTI, KULTTUURISESTI, ARKKITEHTONISESTI JA LUONNONMAISEMALLISESTI MERKITTÄVIEN PAIKKOJEN SÄILYTTÄMINEN

YK:n kasvatus-, tiede- ja kulttuurijärjestö UNESCO on auttanut 137 maata suojelemaan vanhoja monumentteja, historiallisia, kulttuurisia ja luonnonmaisemallisesti merkittäviä paikkoja sekä neuvotellut kansainvälisiä sopimuksia kulttuuriomaisuuden sekä harvinaisten luonnonkohteiden säilyttämiseksi.

52 AKATEEMISEN JA KULTTUURISEN VAIHDON HELPOTTAMINEN

UNESCON ja YK:n yliopiston kautta YK on edistänyt tieteellistä yhteistyötä, instituutioiden verkottumista ja kulttuurien välistä kanssakäymistä esimerkiksi vähemmistöjen ja alkuperäiskansojen välillä.

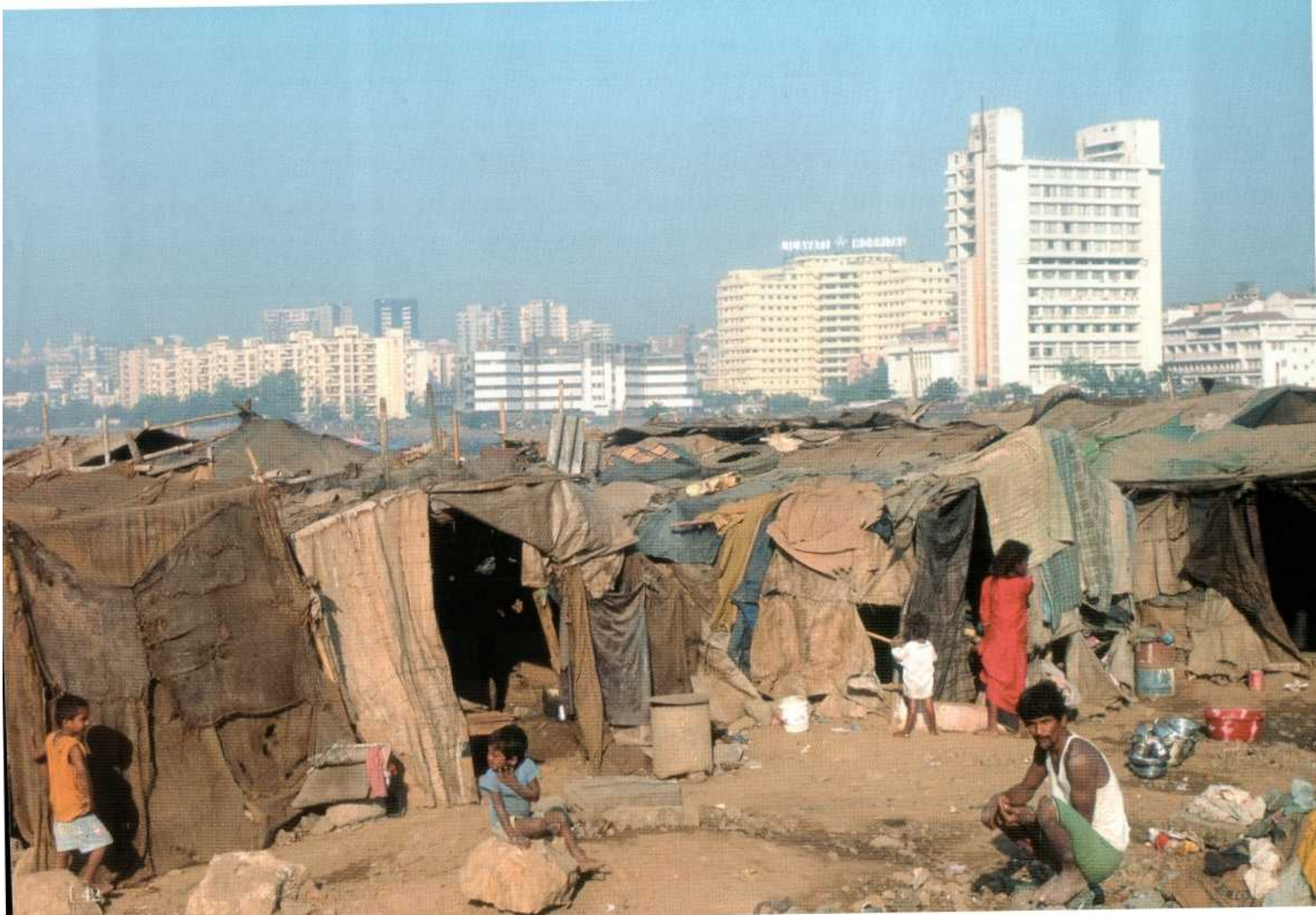

53 HENKISEN OMAISUUDEN SUOJELEMINEN

Maailman henkisen omaisuuden järjestö WIPO suojelee henkistä omaisuutta tuottavien ja omistavien oikeuksia kaikkialla maailmassa. Se varmistaa, että henkistä omaisuutta tuottavat tunnustetaan ja heidän nerokkuutensa palkitaan. Tekijänoikeuksien suojelu kannustaa luovuuteen ja laajentaa tieteen sekä teknologian rajoja. Samalla se rikastuttaa kirjallisuuden ja taiteiden maailmaa. Oikeuksien suojelu rasvaa kansainvälisen kaupan rattaita ja vakauttaa henkisen pääoman markkinoita.

54 LEHDISTÖNVAPAUDEN JA SANANVAPAUDEN EDISTÄMINEN

UNESCO pyrkii takaamaan kaikille ihmisille sensuroimattoman ja puolueettoman tiedon saannin. Se on tukenut vapautta lehdistöä ja auttanut kehittämään ja vahvistamaan tiedotusvälineitä sekä perustamaan itsenäisiä uutistoimistoja. UNESCO on lehdistönvapauden vahti ja ilmoittaa julkisesti vakavista rikkomuksista, kuten toimittajien murhista tai pidätyksistä.

55 SLUMMIEN MUUTTAMINEN KOHTUULLISIKSI ASUMUKSIKSI

Puolet koko ihmiskunnasta asuu kaupungeissa. He elävät tuotannon ja kulutuksen keskipisteessä, vaurautta ja mahdollisuuksia tuottavien taloudellisten ja yhteiskunnallisten prosessien ytimessä. Mutta kaupungit ovat myös sairauksien, rikollisuuden, saasteiden ja köyhyyden pesiä. Monissa kaupungeissa, varsinkin kehitysmaissa, yli puolet ihmisistä asuu slummeissa, eikä heillä ole riittävästi tai lainkaan suojaa, vettä tai sanitaatiota. UN-HABITAT ja sen 150 teknistä ohjelmaa sekä 61 eri maassa eri puolilla maailmaa toimivaa projektia tekee yhteistyötä hallitusten, paikallisten viranomaisten ja kansalaisjärjestöjen kanssa löytääkseen innovatiivisia ratkaisuja kaupunkien ongelmiin. Ratkaisut voivat antaa kaupunkien köyhille pitkäaikaista turvaa ja lisätä panostusta köyhien asutukseen ja perustarpeisiin.

56 MAAILMANLAAJUISTEN POSTIPALVELUIDEN KEHITTÄMINEN

Maailman postiliitto UPU on maailman postilaitosten ensijainen yhteistyöfoorumi. Se turvaa maailmanlaajuisen ja ajan tasalla olevan tuote- ja palveluverkoston toiminnan. UPU asettaa kansainvälisiä postituksia koskevia sääntöjä ja antaa suosituksia lisätä postitusten määrää ja parantaakseen asiakaspalvelun laatua. UPU:n 190 jäsenmaan postipalvelut muodostavat maailman suurimman fyysisen jakeluverkoston, joka käsittelee noin 430 miljardia lähetystä joka vuosi.

57 UUSIEN MAANVILJELYTEKNIIKKOIDEN TUKEMINEN JA KULUJEN VÄHENTÄMINEN

FAO:n avustuksella aasialaiset riisinviljelijät ovat säästäneet vuodessa yli 50 miljoonaa dollaria tuholaismyrkkykustannuksissa, ja heidän maidensa hallitukset ovat säästäneet yli 150 miljoonaa dollaria vuodessa alentuneiden tuholaismyrkkytu-
kien ansiosta. Arvioiden mukaan ympäristön ja ihmisten terveydentilan parantuminen tuholaismyrkkujen vähentämisen myötä säästää yli 10 miljoonaa dollaria vuodessa.

58 VAMMAISTEN OIKEUKSIEN EDISTÄMINEN

YK on taistellut eturintamassa vammaisten täydellisen tasa-arvon puolesta ja tukenut heidän osallistumistaan yhteiskunnalliseen, poliittiseen ja talouselämään. YK on osoittanut, että vammaiset ovat yhteiskunnan voimavara, ja järjestö on laatinut ensimmäisen yleissopimuksen vammaisten oikeuksien ja ihmisarvon edistämiseksi kaikkialla maailmassa.

59 MAAILMANLAAJUISEN TELEVIESTINNÄN KEHITTÄMINEN

Kansainvälinen televiestintäliitto ITU yhdistää hallitusten ja teollisuuden voimavarat, jotta maailmanlaajuisia televiestintäverkostoja ja -palveluita voitaisiin kehittää sekä koordinoita tehokkaammin. Liitto on koordinoinut radiotaajuuksien yhteistä käyttöä, edistänyt kansainvälistä yhteistyötä satelliittireittien määrittelyssä, parantanut televiestintäinfrastruktuureja kehitysmaissa ja neuvotellut maailmanlaajuisia standardeja, jotka varmistavat useiden erilaisten kommunikaatiojärjestelmien saumattoman yhteyden. Laajakaistasta viimeisimpään langattomaan tekniikkaan, ilmailusta ja merenkäynnistä radioastronomiaan ja satelliittimeteorologiaan, puhelin- ja faksipalveluista TV-lähetyksiin ja seuraavan sukupolven verkkoihin: ITU auttaa maailmaa kommunikoimaan. Liiton työ on mahdollistanut televiestinnän kasvun valtavaksi maailmanlaajuiseksi teollisuudenalaksi.

60 ALKUPERÄISKANSOJEN AHDINGON HELPOTTAMINEN

YK on nostanut esille 70 eri maassa asuvaa 370:tä miljoonaa alkuperäisasukasta kohtaan tehdyt vääryydet. Alkuperäisasukkaat kuuluvat vähäosaisimpiin ja haavoittuvaisimpiin ryhmiin koko maailmassa. Vuonna 2000 perustettu 16-jäseninen YK:n alkuperäiskansojen asioihin erikoistunut pysyvä elin työskentelee parantaakseen alkuperäiskansojen asemaa kaikkialla maailmassa kehityksen, kulttuurin, ihmisoikeuksien, ympäristön, koulutuksen ja terveyden alalla.

PHOTO CREDITS

Sivu 2: Jorgen Schytte/Still Pictures; Sivu 5: UN Photo/Martine Perret; Sivu 6: UN Photo/Martine Perret; Sivu 8: Luiz C. Marigo/Still Pictures; Sivu 11: UN Photo; Sivu 13: UN Photo/R. Chalasani; Sivu 14: UN Photo/Stephanie Hollyman ; Sivu 17: UN Photo/Ky Chung ; Sivu 18: UNEP/Hlaing Thntint ; Sivu 20: Ron Gilling/Still Pictures; Sivu 21: Shehzad Noorani/Still Pictures; Sivu 22: UNICEF/Roger LeMoine ; Sivu 24: UN Photo ; Sivu 27: UN Photo/Jorge Aramburu ; Sivu 29: WFP/Mikael Bjerrum ; Sivu 32: Sean Sprague/Still Pictures; Sivu 34: Macduff Everton/The Image Bank; Sivu 35: Dougal Waters/Photodisc; Sivu 37: Magnum/ Steve McCurry; Sivu 39: UN Photo; Sivu 40: Peter Schickert/Still Pictures, Frans Lemmens/Still Pictures; Sivu 41: Ron Gilling/Still Pictures, Chlaus Lotscher/Still Pictures, Otto Stadler/Das Fotoarchiv; Sivu 43: Mark Henley/Panos; Sivu 44: IFAD; Sivu 47: Tamas Dezso/UNEP; Sivu 48: Luis Delgado Hurtado